

SYNDROOM VAN KORSAKOV

INHOUD

- Cognitieve problemen door alcohol
- Werking van het geheugen
- Syndroom van Korsakov
- Bijkomende problemen

COGNITIEVE PROBLEMEN DOOR ALCOHOL

COGNITIEVE PROBLEMEN TGV ALCOHOL

Het is niet alles Korsakov

 Acute intoxicatie

 Delier

 Alcoholische/hepatische encefalopathie

 Wernicke encefalopathie

 Mengbeelden! Moeilijke diagnostiek

WERKING VAN HET GEHEUGEN

WERKING VAN HET GEHEUGEN

De geheugenfuncties:

- Indeling naar tijd
- Indeling naar inhoud
- Anatomie

WERKING VAN HET GEHEUGEN

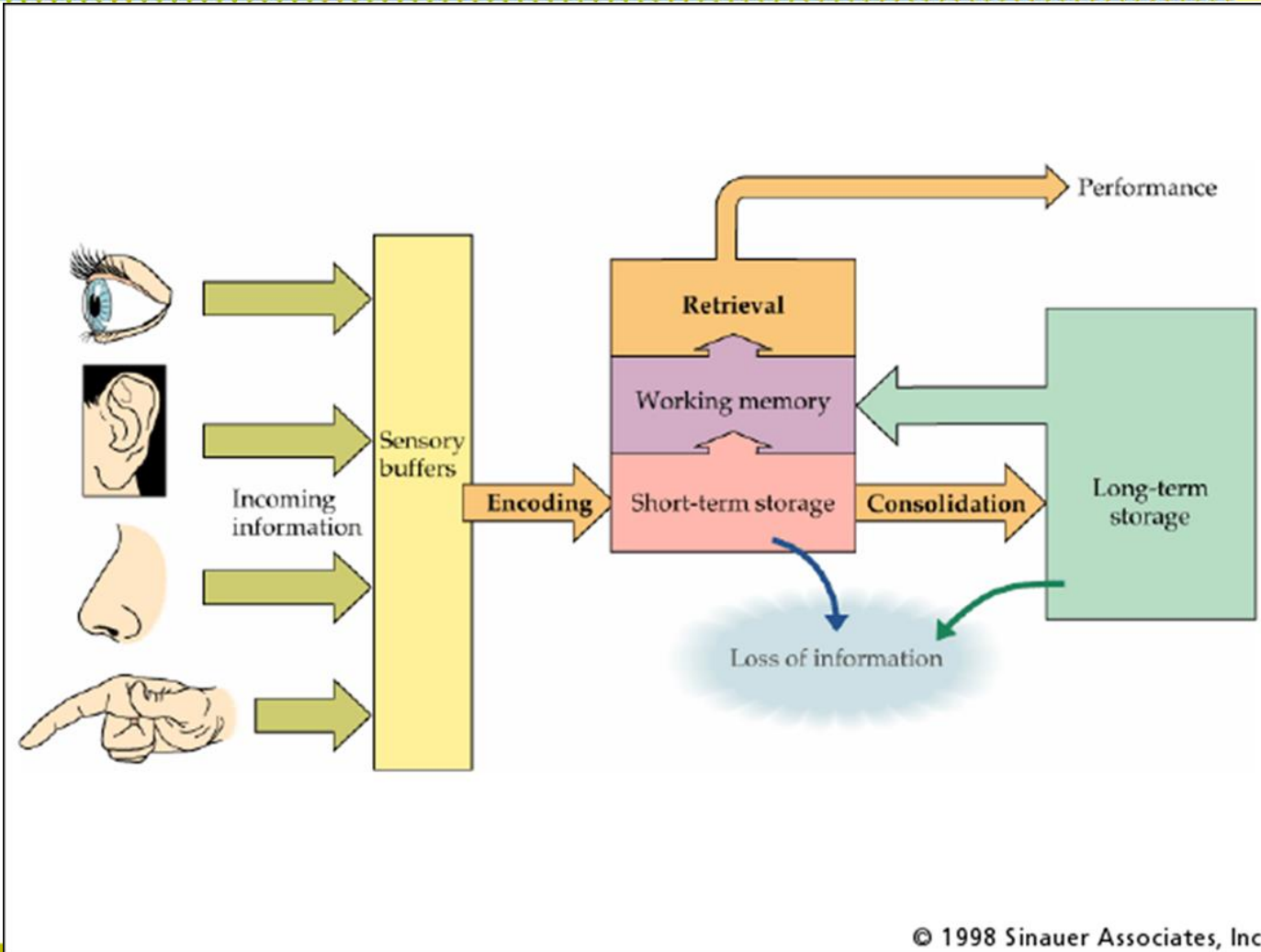

Indeling naar tijd:

- Zintuiglijk geheugen: enkele seconden
 - Functie: interpretatie van de waarneming
- Kortetermijngeheugen: enkele minuten
 - Functie: vasthouden van informatie die op dat moment bewerkt wordt
- Langetermijngeheugen: minuten of uren tot levenslang
 - Functie: enorme opslagcapaciteit

WERKING VAN HET GEHEUGEN

WERKING VAN HET GEHEUGEN

Indeling naar inhoud:

- Expliciete of declaratieve geheugen: informatie die bewust toegankelijk is
 - Episodisch of autobiografisch: wat we hebben meegemaakt
 - Semantisch: theoretische of talenkennis = minder kwetsbaar
- Impliciete of procedurele geheugen: niet bewust toegankelijk = minder kwetsbaar
 - Motorprogramma's/vaardigheden zoals fietsen

WERKING VAN HET GEHEUGEN

Anatomie:

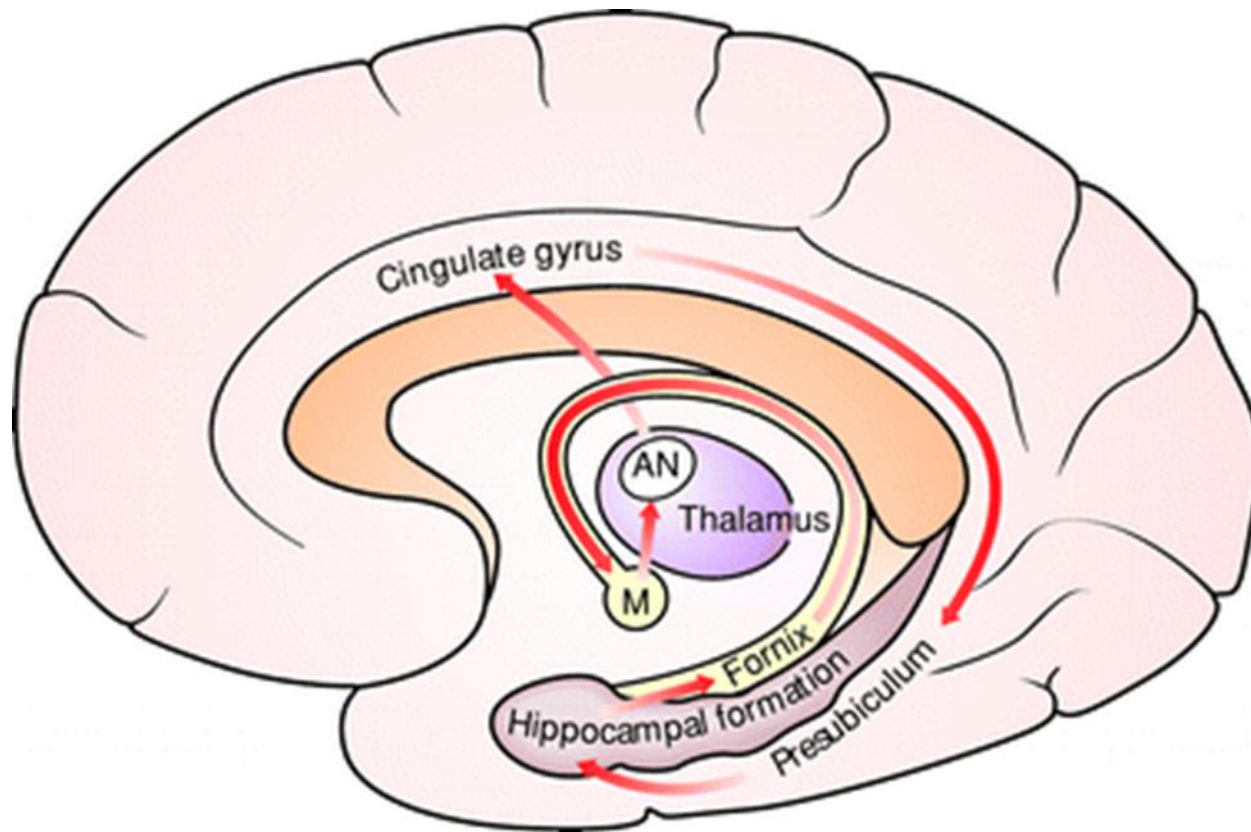
- Expliciete geheugen: hippocampale circuit van het limbisch systeem (circuit van Papez)

WERKING VAN HET GEHEUGEN

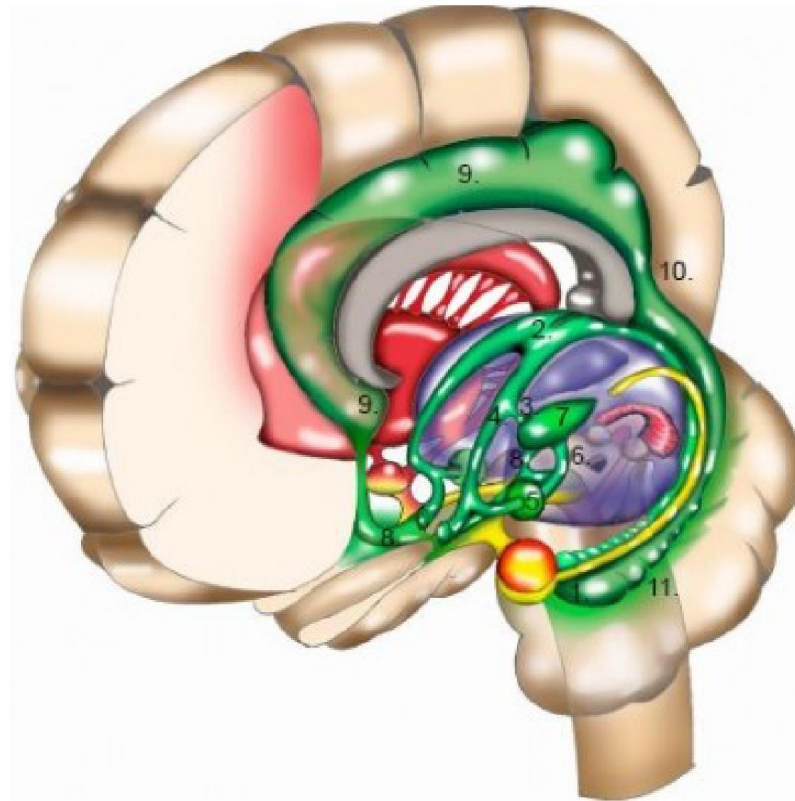
CIRCUIT VAN PAPEZ

WERKING VAN HET GEHEUGEN

CIRCUIT VAN PAPEZ

WERKING VAN HET GEHEUGEN

Anatomie:

- Impliciete geheugen: basale ganglia en cerebellum (motorische vaardigheden, extrapiramidaal systeem)

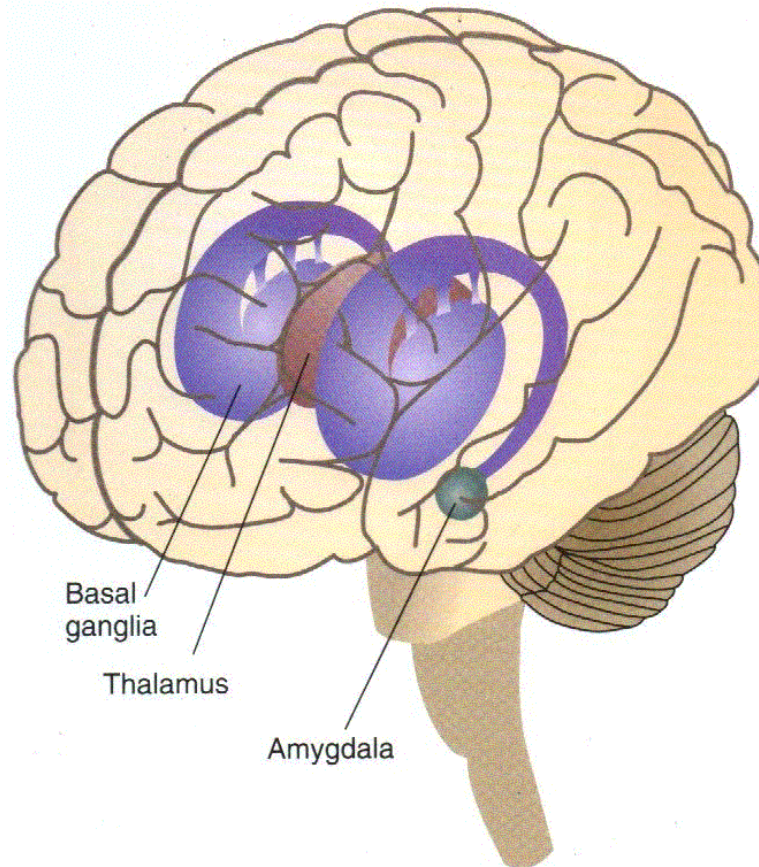

WERKING VAN HET GEHEUGEN

BASALE GANGLIA

The Location of the Basal Ganglia in the Human Brain

WERKING VAN HET GEHEUGEN

Anatomie:

- Zintuiglijk geheugen: modaliteitsspecifiek, speelt zich af t.h.v. de cortex in de buurt van het zintuig waartoe ze behoren (primaire optische schors, primaire auditieve cortex, ...)

SYNDROOM VAN KORSAKOV

HET SYNDROOM VAN KORSAKOV

Korsakov: persisterende amnestische stoornis door alcohol (DSM)

- 8000 mensen in Nederland

- 3% van de zware alcoholdrinkers (>50 (mannen) of >35 (vrouwen) consumpties per week)

SERGEI SERGEIEVITSJ KORSAKOV

- sh Russisch neuropsychiater
- sh Publicatie 1887
- sh Personen met geheugenstoornissen maar geen dementie
- sh Vnl. bij alcoholisten
- sh Ook andere oorzaken

KORSAKOV - OORZAAK

Gebrek aan thiamine (vit B1)

- Per dag 1,5 mg thiamine nodig
- Varkensvlees, volkorenbrood, bonen, aardappelen, pinda's
- Reservevoorraad in lever voor 4 tot 6 weken
- Essentiële rol bij vrijmaken energie uit glucose
- Wernicke-encefalopathie: acuut thiamine tekort. 50% van de patiënten met syndroom van Korsakov

Alcoholisten / Combinatie van factoren

- Stoppen met eten
- Verstoorde opname van thiamine
- Beschadiging van de lever
- Braken, diarree
- Veel thiamine nodig voor verbranding alcohol
- Erfelijke factoren: suboptimaal gebruik

KORSAKOV – ANDERE OORZAKEN

Thiaminegebrek door:

- Anorexia nervosa
- Frequent braken bij zwangerschap
- Darmobstructie
- Bariatrische chirurgie
- ...

Geheugenstoornissen

- Expliciete geheugen: Autobiografisch > semantisch
- Oriëntatiestoornissen
- Intacte geheugenaspecten

Executieve stoornissen

Confabulaties (acute fase)

Geheugenstoornissen

- Expliciete geheugen: Autobiografisch > semantisch
- Oriëntatiestoornissen
- Intacte geheugenaspecten

Executieve stoornissen

Confabulaties (acute fase)

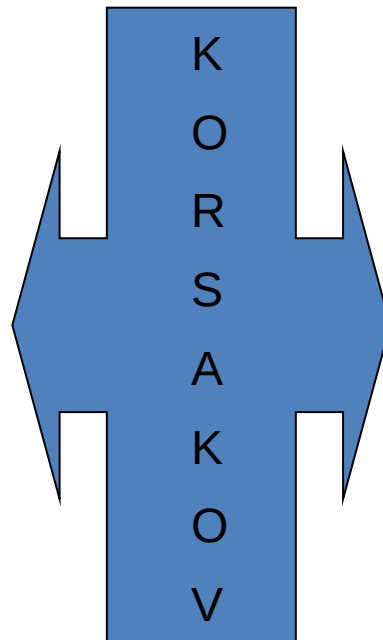

KORSAKOV - GEHEUGENSTOORNISSEN

- Vooral voor nieuwe info (anterograde amnesie)
- Voor oude info (retrograde amnesie); oudste best bewaard
- Voor volgordes: achronogenese

Herinneringen aan
oudere informatie
(langer geleden blijft
beter bewaard)

Aanleren/onthouden
van nieuwe informatie

Anterograde amnesie

- Inprentingsstoornissen
- Ophaalstoornissen (belangrijke factor: gestoorde uitgestelde reproductie en goede herkenning)
- Gestoorde zoekstrategieën

- Werkgeheugen (vb. even onthouden van een telefoonnummer, rekensom, ...)
- Procedureel / impliciete geheugen
 - Vb. een nieuwe vaardigheid kan worden aangeleerd zonder herinnering aan de leerfase 'ik heb dit nog nooit gedaan'
→ perfecte prestatie
 - Behandeling = gebruik maken van impliciete geheugen: oefenen en trainen

KORSAKOV – EXECUTIEVE STOORNISSEN

- sh Minder efficiënte planning / organisatie
- sh Initiatiefloosheid (initiëren van gedrag)
- sh Zwakke beoordeling van situaties
- sh Zwakke gedragssturing (afremmen van gedrag)
 - Impulsiviteit
 - Ontremming
 - Perseveraties
- sh Ontbreken van ziekte-inzicht (anosognosie)
gestoord metageheugen

KORSAKOV – EXECUTIEVE STOORNISSEN

 Prefrontale corticale – subcorticale circuits

KORSAKOV - CONFABULATIES

- sh Compensatie voor geheugendefect
- sh Opvullen van gaten in het geheugen, onbewust
- sh 'Eerlijk liegen'
- sh Vaak waargebeurde feiten in onjuist verband geplaatst: achronogenese
- sh **Meest voorkomend in acute fase**
- sh Komt niet bij iedereen voor
- sh Minder uitgesproken als pt zich aan de stoornis gaat aanpassen

BIJKOMENDE PROBLEMEN

- Polyneuropathie (loopstoornissen)
- Beschadiging cerebellum (loopstoornissen)
- Maligniteiten mond, keel en slokdarm
- Leverschade
- Pancreasschade

Stukgelopen sociaal netwerk

- Hebben meestal veel verloren
 - Werk
 - Partner
 - Huis
 - Contact met kinderen, familie, vrienden

Isolement

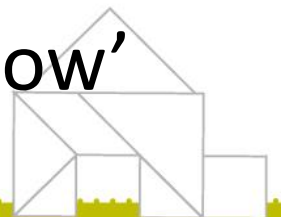
Afhankelijk van hulpverlening

KORSAKOV - PSYCHIATRISCH

- Verslaving, soms verrassend afwezig
- Stemmingsstoornissen
- Angststoornissen
- Persoonlijkheidsstoornissen
- Psychotische stoornissen
- Impulscontrolestoornissen (executieve stoornissen)
- Behandelen 'lege artis'; 'go low and go slow'

ZORGVISIE OP A TEMPO IN 4 NUANCES

Verslaving

NAH

Syndroom Van Korsakov

Ik wil wel maar ik kan niet

Vrijheid of overnemen

HANDVATEN EN DAGELIJKSE PRAKTIJK

DOOR

- Valérie De Schepper, verpleegkundige
- Silvia Verdurmen, therapeut
- Joke Van der Borght, verpleegkundige

INHOUD

- Herstelgericht werken
- Structuur
- Activiteiten van het dagelijks leven (ADL)

HERSTELGERICHT WERKEN

- 4 levensdomeinen
 - Wonen
 - Werken
 - Vrije tijd
 - Vorming
- 4 persoonlijke domeinen
 - Gezondheid
 - Relaties
 - Zelfzorg
 - Zingeving
- Waardevol leven mét een kwetsbaarheid

HERSTELGERICHT WERKEN

- Verschillende rollen in zijn/haar leven
- Maatschappelijke rollen
- Dit geeft zin aan ons leven
- Hoe past psychische kwetsbaarheid hierin?

HERSTELGERICHT WERKEN EN PSYCHISCHE KWETSBAARHEID

- We kijken door een herstelgerichte bril
- Samen op zoek gaan
- Het gaat om een 'nieuw' leven:
- In combinatie met fysieke grenzen
- Structuur en hulpmiddelen zijn onmisbaar

STRUCTUUR

- Begint met een goede daginvulling
- Moeilijkheden om de dag in te vullen en te plannen
- Goed gestructureerde omgeving
- Vast dag- en weekschema
- Draagt bij tot oriëntatie in tijd en plaats en tot een veilige omgeving

COMMUNICATIE: 5 K MODEL

- Basis van de empathisch-directieve benadering
- Ontwikkeld om cliënten zekerheid en veiligheid te bieden
- Houdt rekening met de psychische kwetsbaarheid

5K MODEL: 5 PRINCIPES

- Kort:
 - Hou zinnen kort
 - Behandel 1 onderwerp per zin of situatie
 - Voorbeeld: “Hier zijn uw spullen. Gaat u mee naar de douche.”
- Concreet:
 - Sluit zo duidelijk mogelijk aan bij het hier en nu
 - Hierdoor maak je het zeker concreet
 - Niet zomaar zeggen: “Kom gaat u zich maar wassen...”
 - Wel: “Hier zijn uw spullen, gaat u mee naar de douche?”
Waarbij u zeep en handdoek aangeeft en meeloopt naar de douche

5K MODEL: 5 PRINCIPES

- Consequent
 - Alle hulpverleners handelen zo goed als mogelijk op dezelfde manier
 - Anders verwarrend voor de cliënt
- Continu
 - Regelmaat in de zorg
 - Vaste gebeurtenissen op vaste tijden en in een vast ritme
 - Zo wordt er een structuur gecreëerd
 - Structuur = veiligheid
- Creatief
 - Wees creatief in oplossingen zoeken en flexibel denken

5K MODEL: 5 PRINCIPES

- De basis is empathie en respect
- Zo creëer je een sfeer van onderling vertrouwen

FOUTLOOS LEREN

- Geen “trial-and-error”: steunt op expliciet geheugen
- Wel werken met intact impliciet geheugen
- Daarom routines aanleren, alles in routines “gieten”
- Voorkomen dat cliënt een fout maakt
- Werken in fasen:

FOUTLOOS LEREN

Fase	Kenmerken
1	Hand in hand begeleiding bij alle activiteiten (voordoen, meedoen)
2	Aanwijzingen en ondersteuning (zeggen wat gedaan moet worden)
3	Minimale ondersteuning van aangeleerde vaardigheden (in de buurt blijven om te kunnen ingrijpen als de cliënt een fout dreigt te maken)
4	Onderhouden van aangeleerde vaardigheden. Uitbreiden van activiteiten en vergroten leefomgeving
5	Cliënt krijgt verantwoordelijkheden
6	Cliënt is georiënteerd in de directe woonomgeving en kan omgaan met regels, afspraken en verantwoordelijkheden
7	Cliënt laat veiligheid van de groep los en kan zich bewegen in de maatschappij
8	Cliënt neemt deel aan sociale en maatschappelijke activiteiten.

FOUTLOOS LEREN

- Maatwerk: per cliënt anders MAAR bij eenzelfde cliënt altijd hetzelfde doen
- Intensiteit van de ondersteuning per cliënt verschillend
- Eindfase (hoe ver geraakt iemand) is per cliënt verschillend
- Zoveel mogelijk trouw blijven aan eventuele goede gewoonten cliënt

FOUTLOOS LEREN

- Cliënt met Korsakov generaliseert niet
- Daarom steeds alert blijven
- Bij verandering detail: nieuwe routine aanleren!
- Detailverandering gebeurt vaak buiten je wil om (andere opstelling in winkel, verhuis of verbouwing, andere kamer voor cliënt, veranderde openingsuren winkel, ...)!
- Regelmatige ondersteuning blijft noodzakelijk

AGENDA

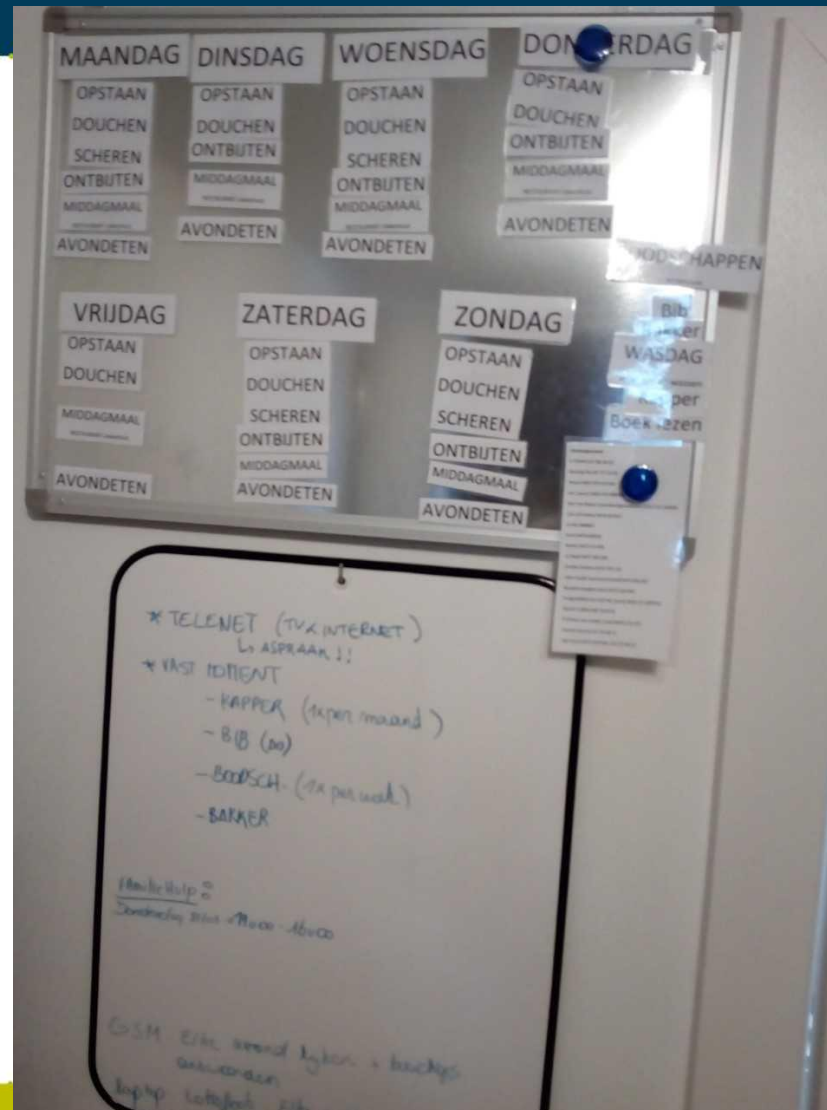
- Belangrijk hulpmiddel
- Biedt voorspelbaarheid en rust
- Afspraken bewaren
- Persoonlijke informatie
- Communicatiemiddel
- Iedere hulpverlener maakt er consequent gebruik van
- Steeds bij zich hebben
- Foutloos mee leren werken
- Kan ook via tablet of smartphone

- Vaste dingen op een vaste plaats
 - agenda (zoveel mogelijk hiermee communiceren)
 - post
 - medicatiebox
 - klok
 - kalender
 - memobord (weekplanning)
- Elke communicatie/handeling start hier

GEHEUGENHOEK

TRAJECTBEGELEIDING

Terreinverkenning

Patiëntenadministratie – afhalen zakgeld

TERUG naar **A Tempo**:

- patiëntenadministratie
- lift nemen (linkerkant)
- gelijkvloers (0)
- uit de lift stappen
- naar links
- rechtdoor
- door de (automatische) schuifdeur naar buiten gaan (rechterzijde telefooncel)
- naar rechts
- rechtdoor
- voor de cafetaria
- links
- rechtdoor
- **A TEMPO**

Terreinverkenning

Van afdeling A Tempo naar Aldi (Pastoor de Meerleerstraat 137)

HEEN

- uitgang afdeling
- naar links
- bij de T-splitsing
- naar rechts
- rechtdoor
- links: uitgang ziekenhuis
- links afslaan: **Dalstraat**
- rechtdoor: **Hazewindstraat**
- sla de 2 de straat linksaf naar de **Pastoor de Meerleerstraat**
- bestemming: **Aldi** (op uw linkerzijde)

DAGINVULLING

- Structuur
- Preventie van herval
- Betekenisvol voor cliënt
- Volwaardige plaats in maatschappij
- Stigmadoorbrekend

DAGINVULLING

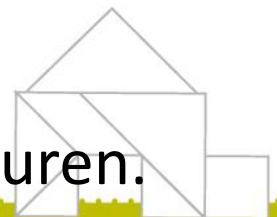
- Wegens planningsproblemen komt cliënt er zelfstandig niet toe dit te organiseren:
- Interesses cliënt
- Mogelijkheden en beperkingen
- Aanbod in regio
- Mobiliteit cliënt
- Intensief begeleiden bij start (foutloos leren)
- Regelmatige opvolging blijft wenselijk

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- *Zelf creatief denken, maar routineus handelen*
- Bedenk voor het binnengaan wat je 'wil' van cliënt en hoe je dit gaat aanbrengen.
- B.v. zaken aanpakken in de juiste volgorde, die jij op voorhand al hebt bedacht: geen discussie, geen onduidelijkheid
- B.v. bepaalde winkelrekken vermijden: route op voorhand in je hoofd hebben
- Op voorhand oplossingen bedenken voor alle onverwachte zaken die eventueel kunnen gebeuren.

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Zelf creatief denken, maar routineus handelen***
- 5K model: Op voorhand bedenken wat je eerst gaat zeggen: b.v. benoemen dag, agenda overlopen (boodschappen doen), boodschappenlijstje maken, jas aandoen, sleutels meenemen, samen vertrekken...
- Weinig ruimte laten voor smalltalk (afleiding).
- Jij hebt de leiding. Communicatie met cliënt verloopt evenwaardig, maar jij bepaalt de inhoud.

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Zoveel mogelijk dezelfde gezichten***
- Hulpverlener heeft specifieke karaktertrekken en gewoonten, ook onbewust.
- Hulpverlener is daarom deel van de routine!
- Nieuw gezicht: voor cliënt volledig onbekende routine (ook al denk je zelf dat je alles hetzelfde doet als je collega).

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Ziekte-inzicht***
- Gebrek aan ziekte-inzicht of ziektebesef
- Mensen zijn zich soms wel bewust van de diagnose
- Zij hebben geen inzicht op het effect hiervan op hun dagelijks leven
- Soms beperkingen moeilijk tot niet inschatten
- Overschatten zichzelf vaak
- Uitdaging voor de hulpverlener
- Frustraties?

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Initiatiefverlies (kapotte motor)***
- Moeite om ergens mee te beginnen
- Het lijkt alsof ze nergens zin in hebben
- 'ik kan niet willen'

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Zorg op maat***
- Sturende en structurerende aanpak
- Empathisch directieve benadering

WAT BETEKENIT DIT VOOR DE BEGELEIDING?

- ***Geduld***
- Frustraties of irritaties
- Mensen zien hun beperkingen niet
- Geduld is een belangrijk element

ADL

- Activiteiten van het dagelijks leven
 - Zelfzorg, hygiëne
 - Maaltijden
 - Boodschappen
 - Medicatie
 - Huishoudelijke taken
 - Financiën

ZIJN ER NOG VRAGEN?

